

Små handlinger, ny bevissthet – og store resultater? **Freddy**

En varsom fol



Freddy Fjellheim

MED ANDRE ORD

Mens nærværet av en gigantisk natur- og kulturkrise har begynt å prege vårt underbevisste, arbeider enkeltmennesker og bevegelser i det stille for å etablere et utall redningsaksjoner. Mangfoldet av motstand fra småfolk gir håp, for FN slumrer, massemedia er i vanekoma og politikerne tør ikke satse på velgernes folkevevt. Det (altfor) stille arbeidet skjer blant praktiskere og teoretikere, i skogbruk og landbruk, hos miljøbevegelsen og blant menneskerettsaktivister. Når bryter aktivitetene ut i folkebevegelse?

En mangeartet økologisk krise betyr at løsningsforsøkene må skje på mange nivåer, ikke bare gjennom teknologiske og økonomiske tiltak. Den uhyggelige uvishheten som råder etter klimapanelets beregninger åpner for nye allianser som også er sosial bevegelse.

Det norske folk ser ut til å være like uforberedt i dag som under nazismens fremmarsj på 1930-tallet. Virker tradisjonelle politiske mekanismer lammende på folks livsviktige evne til utålmodighet? Vårt politiske system synes like lite egnet til å løse klimakrisen som en halvstatlig oljesandoperatør i Canada.

Nei, forandringene må komme nedenfra. Miljøsakene har kimen i seg til en ny form for demokrati som allerede syder under overflaten. Glem universalismebegre-

«Budskapet er at kunnskapen må følges av praksis – ja, i din egen grønnsakshage»

pet. Det handler om en småfolksallianse av de kloke og trofaste.

I 1987 utga fysikerne David Bohm og F. David Peat boka «Science, order and creativity» (svensk utgave «Ordning och kreativitet»). Blant mye annet ville de

FAKTA

Dette er saken:

■ I dag starter den tre uker lange miljøaksjonen «Gentle actions» på Kunsternes Hus i Oslo.

■ Fysikeren og forfatteren F. David Peat gjester arrangementet. I dette essayet presenterer Freddy Fjellheim hans bok «Gentle action».

■ Boka tar tak i et akutt demokratisk problem: at moderne mennesker kjenner seg maktesløse. Peats motmelding er at ingen handling er for liten, skriver Fjellheim.

■ Tanken om at alle mennesker har rett til kunsternes virkelighetstilnærming er et bærende element i boka, som er bemerkelsesverdig rik på ideer, skriver Fjellheim.

Forfatteren:

■ Freddy Fjellheim er forfatter og anmelder i Klassekampen Bokmagasin. I høst gir han ut essayboka «Felleskapets kunst».

radikale vitenskapsmennene vise at alle mennesker har rett til kunsternes og forfatternes virkelighetstilnærming, alle mennesker er kunstnere. I boka «Gentle Action» fra 2008 er denne ideen selve bærekraften. Joseph Beuys og hans «sosiale skulptur» synes å være et forbilde, også for miljøaksjonen som Peat i dag gjester på Kunsternes Hus, kuratert av Anne Karin Jortveit og Eva Bakkeslett.

F. David Peat kan kalles en visjonær praktiker, for boka jeg her omtaler er en tekst av uvanlig beskaffenhet. Den er forsøksvis skrevet slik at delene inneholder helheten, og helheten er bærer av delene. Hvert kapittel slutter med spørsmål og oppgaver til lesere eller grupper av lesere.

Han tar utgangspunkt i sosiale organismers kompleksitet: «Fuglenes flokkdannelse og bienes og maurenes samfunn

utfører selvorganisasjon, slik markedsplassen gjør det». Naturens instinktive formasjoner kan være opphavet til forfatterens og vitenskapsmannens blikk for skjønnhet. Også menneskekroppens organer beskrives i konteksten av

samfunnsdannelse og selvorganisasjon. Vitenskapelige begreper fra fysikk og systemteori brukes metaforisk for å påvise beslektede fenomener i menneskelige utvekslinger.

Men Peat gir også til beste fortellingen om da han flyttet til den italienske middelalderbyen Pari. Pari ble bygget i en tid da mennesket var fredløst om det ikke ble innlemmet i et fellesskap. Selv en dement person vil ikke klare å gå seg vill i en slik enhetlig middelalderby, der gateløpene er organiske og byrommet oversiktlig. Menneskene i Pari lever stadig med distanse til pengeøkonomiens stress, hevder forfatteren, og tilliten selv en innflytter blir omfattet med er raus og forpliktende: du kan betale meg for den vaskemaskinen om et par måneder, *ciao e arrivederci*. Slik bygger en gammel folkekultur fortsatt sine sosiale organismer, like tilpasningsdyktige som menneskekropper. Tillit er nærmest som en naturlov å forstå i Peats verden. Den som ødelegger tillit ødelegger seg selv. Den som bygger tillit skaper kontinuitet.

Den italienske middelalderbyen blir likevel ikke fremhevet som et enestående ideal. «Byen» og dens eksempel er integrert i den vennlige teksten, ikke ulikt hvordan Pari er tilpasset det paganske landskapet. Ja, teksten er selv en form for topografi. Tydeligere høydeforskjeller og temperaturforskjeller ville for øvrig gjøre Peats engelsk til mer av et handlingsspråk. Sober saklighet kan også virke passiviserende.

Felles for ulike anvendelser av kontekstbegrepet er kanskje synet på virkeligheten som komplekse og variable gjensidighetsrelasjoner, der fysiske lover og biokjemiske mekanismer er basis. «Virkeligheten förvandlas beroende på hur vi ser på den», skriver den opplyste karmelittermunken Wilfrid Stinissen når han anvender kvantefysikkens kunnskap om hvordan det vi observerer blir påvirket av den som observerer. At en tings eksistens avhenger av dens omgivelser, er kontekstbegrepet genialitet og den kommende miljøbevegelsens håp.

Bokens mange små essays og artikler er gjennomsyret av ideene om sårbarhet og varsomhet. Her nærmer vi oss en av Peats begrunnelser for hvorfor vi skal trå varsomt når vi møter mennesker og fremmede, og hvorfor en bedriftsledelse skal utvise taktfullhet når endringer i organisasjonen gjennomføres. Enn si politikere når kommune-



VERDT ET FORSØK?: Boka «Gentle actions» viser hvordan de

sammen-slåinger (strukturell vold allerede i begrepet!) tres ned over hodene på folk. Les konteksten, identiteten, tradisjonen, sier Peat. Også menneskelige fellesskap er sårbare. Et annet eksempel på sårbarhet henter han fra Zimbabwe. Velmenende individer og organisasjoner i Europa samler inn klær for å hjelpe fattige. Ett av resultatene er at landet som tidligere hadde et hundretall klesfabrikker, nå har